

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра менеджменту, маркетингу та інформаційних технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету

Наталя КИРИЧЕНКО

« 29 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 22. ЛІДЕРСТВО В УПРАВЛІННІ

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень	<u>перший (бакалаврський)</u> (бакалавр, магістр)
спеціальність	<u>075 Маркетинг</u> (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація (ОПП)	<u>«Маркетинг»</u> (назва освітньо-професійної програми)
факультет	<u>Економічний</u> (назва факультету)

2024 – 2025 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Лідерство в управлінні»

(назва навчальної дисципліни)

Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Маркетинг», спеціальністю 075 Маркетинг

Розробники:

Наталя КИРИЧЕНКО, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та інформаційних технологій, к.е.н., доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри менеджменту, маркетингу та інформаційних технологій

Протокол від «28» _____ серпня _____ 2024 року № 1

Завідувач кафедри менеджменту,
маркетингу та інформаційних технологій
ЖОСАН

Ганна

(підпис)

(ім'я,

прізвище)

«28» _____ серпня _____ 2024 року

Схвалено методичною комісією економічного факультету

Протокол від «29» _____ серпня _____ 2024 року № 1

Затверджено на Вченій раді економічного факультету

Протокол від «29» _____ серпня _____ 2024 року № 1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07– «Управління і адміністрування»	Обов’язковий компонент	
	Освітня програма «Маркетинг» (назва)		
Змістових частин – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 075 Маркетинг (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <u>есе</u> , <u>практичні завдання</u> , <u>проект</u>		2-й	-
		Семестр	
		3-й	-
Загальна кількість годин – 120		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: <u>Бакалавр</u>	30 год.	-
		Практичні, семінарські	
		30 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
		-	-
Вид і форма контролю: екзамен			

*Примітка: Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 60:60 (1:1)
для заочної форми навчання – -

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

У сфері бізнесу закладений колосальний інтелектуальний і творчий потенціал, що залежить в першу чергу від управлінця, його лідерських якостей і його вмінь створити ефективне ділове партнерство у своїй діяльності. Саме від лідера залежить життєвий строк його справи: від його вміння мотивувати, згуртовувати, надихати, приймати рішення, взаємодіяти з людьми під час розв'язання професійних завдань, передбачити ситуації та управляти ними. Курс «Лідерство в управлінні» є обов'язковим компонентом у системі підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 075 Маркетинг ОПП «Маркетинг» і є надзвичайно важливим для формування у них обов'язкового комплексу знань, вмінь і навичок управлінської діяльності та лідерства як потужного інструмента забезпечення ефективної діяльності фахівця.

Метою викладання навчальної дисципліни «Лідерство в управлінні» є формування системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо використання принципів, типів, інструментів лідерства в управлінні, керівництва і забезпечення тривалого ділового партнерства.

Завданням дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про лідерство в управлінні, оволодіння основними поняттями й концепціями теорії лідерства, стійких знань та вмінь визначати переваги та загрози лідерської поведінки в управлінні

Предметом вивчення дисципліни є принципи, типи, інструменти лідерства та забезпечення тривалого ділового партнерства в управлінні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня повинні:

знати: теорії, методи і функцій менеджменту, сучасні концепції лідерства, історичні аспекти розвитку відповідних теорій їх переваги і недоліки; особливості різних стилів та типів лідерства; передумови ефективного лідерського впливу; принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності; етапи формування команди; процеси внутрішньої динаміки команди при переході від одного етапу розвитку до іншого, тощо.

вміти: формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички; застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації; демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації; ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе а членів команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації; демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним; виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера; здійснювати аналіз ситуативних чинників, що обумовлюють вибір ефективного стилю лідерства в організації; формувати власний імідж шляхом цілеспрямованого використання мовленнєвої культури, культури зовнішності, невербальних засобів, аксесуарів; визначати свій стиль лідерства, ідентифікувати й намітити план розвитку свого стилю керування командою; працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань; визначати сфери спільних інтересів та цінності для побудови ефективних партнерських стосунків; формувати та підтримувати довіру бізнес-партнерів; здійснювати ділові переговори з урахуванням особливостей комунікаційної ситуації, етичних вимог та психологічних закономірностей переговорного процесу; визначати заходи щодо

підготовки публічного виступу; здійснювати презентацію ділової інформації тощо.

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу:

Загальні	ІК. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями ЗК 11. Здатність працювати в команді. ЗК 12. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК 14. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
Спеціальні (фахові)	ФК 12. Здатність обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу. ФК 16. Здатність враховувати специфіку застосування рекламних засобів, PR та бренд технологій у процесі формування фірмового стилю підприємств.
Програмні результати навчання (ПРН)	
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 01. Демонструвати знання і розуміння теоретичних основ та принципів провадження маркетингової діяльності. ПРН 05. Виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів.. ПРН 07. Використовувати цифрові інформаційні та комунікаційні технології, а також програмні продукти, необхідні для належного провадження маркетингової діяльності та практичного застосування маркетингового інструментарію ПРН 08. Застосовувати інноваційні підходи щодо провадження маркетингової діяльності ринкового суб'єкта, гнучко адаптуватися до змін маркетингового середовища ПРН 09 Оцінювати ризики провадження маркетингової діяльності, встановлювати рівень невизначеності маркетингового середовища при прийнятті управлінських рішень. ПРН 12. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним. ПРН 13. Відповідати за результати своєї діяльності, виявляти навички підприємницької та управлінської ініціативи ПРН 14. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані маркетингові рішення. ПРН 15. Діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних принципів маркетингу, поваги до культурного різноманіття та цінностей громадянського суспільства з дотриманням прав і свобод особистості. ПРН16. Відповідати вимогам, які висуваються до сучасного маркетолога, підвищувати рівень особистої професійної підготовки. ПРН20. Вміти використовувати новітні, креативні медіатехнології, здійснювати контроль за якістю рекламних компаній, демонструвати здатність щодо оцінки цільової аудиторії розробки бюджету рекламної компанії та оцінки її ефективності

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1 КОЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЛІДЕРСТВА ТА SELF МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 1. Теоретичні аспекти лідерства в управлінні. Сутність управління його види та складові. Сутність управління. Види управління. Основні наукові підходи до управління. Об'єкти та суб'єкти управлінської діяльності. Відмінності поняття: управління, менеджмент, адміністрування, керування. Поняття та загальні риси управлінської діяльності. Феномен "лідерство": поняття й сутність. Визначення поняття "лідерства". Сутнісні характеристики поняття "лідерства". Функції лідера, його особистісні характеристики. Типи лідера та їх характеристика. Концепція фізичних якостей лідера та концепція інтелігентності. П'ять особистісних факторів лідера. Основні функції лідера (експертна, адміністративна, представницька, символічна, емоційно-регулятивна та інші функції). Організаційне лідерство. Основні відмінності між лідерством та керівництвом. Шість важливих якостей організаційного лідера.

Тема 2. Теорії лідерства. Еволюція теорії лідерства. Вітчизняні та зарубіжні дослідження лідерства. Сучасні сфери дослідження лідерства. Зарубіжні теорії лідерства. Персоналістичні теорії (теорії лідерських «якостей» К. Берда, Р. Стогдилла); ситуаційні теорії (теорії лідерства Ф. Фидлера, П. Херси й К. Бланшара); поведінкові теорії (модель Д. Макгрегора, концепція кредиту довіри Е. Холландера, двовимірна модель лідерства Р. Блейка й Дж. Моутон), ціннісні теорії (теорії лідерства С. Кучмарски й Т. Кучмарски, концепція "обслуговуючого лідерства" Р. Гринлифа).

Тема 3. Типологія лідерства. Харизма та компоненти харизматичного лідерства. Структура та компоненти емоційного інтелекту. Резонансне та дисонансне лідерство. Особливості стилів та типів лідерства. Трансформаційне та транзакційне лідерство. Стилi та типи лідерства за Гоулманом Д., Бояцісом Д., Маккі А. та М. Вебером.

Тема 4. Лідерство та саморозвиток. Інструменти Self менеджменту і Time менеджменту. Когнітивні якості бізнес-лідера та їх розвиток. Нейролінгвістичне програмування в лідерстві. Теоретичні основи Self менеджменту та Time менеджменту. Методи самоаналізу і оцінки особистої ефективності. Методи визначення пріоритетів. Методи планування. Методи контролю та самоконтролю. Методи генерування ідей. Збір та зберігання інформації. Причини втрати часу та їх усунення. Стресостійкість та Work-life balance.

Тема 5. Формування іміджу лідера. Основи риторики та ефективний публічний виступ. Структура образу лідера. Способи позиціонування лідерських якостей. Персональне лідерство. Регуляція власного емоційного стану. Розвиток компетенції лідерства. Імідж керівника-лідера та його складові. Складові іміджу керівника-лідера. Характеристики, що впливають на створення іміджу керівника. Структура особистого бренду керівника. Формування іміджу лідера. «Зовнішній» та «внутрішній» імідж керівника. Теоретичні основи ораторського мистецтва та риторики бізнес лідера. Технології підготовки публічного виступу у бізнес-сфері: Message House, Elevator Speech (Презентація в ліфті) (Elevator Speech або Elevator Pitch)

Тема 6. Гендерні особливості лідерства.

Гендерні аспекти лідерства. Напрямки дослідження гендерних аспектів лідерства. Концепція гендерного потоку. Теорія гендерного відбору лідерів. Концепція токенизма.

Тема 7. Джерела, види та інструменти влади. Визначення й природа влади. Трактатування «влади». Якості влади. Сила влади. Джерела індивідуальної влади. Легітимна влада; влада винагороди; влада покарання; влада, заснована на авторитеті і референтна влада. Відносини між основними вимірами влади й відповідними джерелами влади. Використання влади при прийнятті стратегічних рішень. Переваги та недоліки тактичних прийомів у використанні влади. Потреба в досягненні й потреба у владі. Теорія придбаних потреб Мак-Клелланда. Різні типи потреби у владі.

Тема 8. Лідерство в процесі прийняття рішень. Лідерство та індивідуальне прийняття рішень. Умови прийняття рішень: визначеність, невизначеність, ризик та конфлікт. Прийняття рішень в умовах ризику. Дерево рішень. Евристичні методи прийняття рішень. Ефект якоря, боротьба з якорями. Рамкування. Творче прийняття рішень, креативність і лідерство. Прийняття рішень в умовах конфлікту. Вирішальні правила. Метод аналізу ієрархій. Прийняття групових рішень. Особливості групового прийняття рішень. Втрата процесу. Проблема складу групи. Проблема участі. Проблема впливу. Властивості групи. Негативні ефекти в групі. Методики розроблення групового рішення. Метод Дельфі. Метод аналогій. Морфологічний метод. Метод «635». Метод модерацій. «Мозковий штурм» та його модифікації. Психологічні аспекти групових рішень. Групові ефекти

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 2. КОМУНІКАЦІЇ, ПАРТНЕРСТВО ТА УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ

Тема 9. Сутність та форми ділового партнерства. Довіра в колективі як основа ділового партнерства. Причини й умови розвитку партнерства в діловому світі. Сутність ділового партнерства. Формула партнерських відносин. Принципи партнерських відносин. Порівняльні характеристики й категорії ділових партнерів. Класифікація ділових партнерів. Порівняльні характеристики ділових партнерів, їх переваги та недоліки. Фактори надійності ділових відносин. Зміст та види організаційної культури. Елементи організаційної культури. Рівень розвитку організаційної культури. Формальне та неформальне спілкування. Формування ефективної партнерської взаємодії. Довіра як ключовий фактор ефективності ділового партнерства. Сутність поняття «довіра». Типи довіри. Фактори довіри. Фактори зміцнення довіри, їх характеристика. Ознаки обману: вербальні й невербальні. Проблема ідентифікації неправди.

Тема 10. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління. Визначення сутності та змісту комунікації в організації. Сутність поняття «комунікація». Структура комунікативного акту. Функції комунікації в організації (інформативна, мотиваційна, контрольна, експресивна). Комунікація як структура організації. Порівняння ролі

комунікацій в організаціях у різних наукових концепціях. Структура комунікаційного процесу, його змістовні елементи. Елементи комунікаційного процесу. Характеристика зворотного зв'язку. Визначення ступеня участі керівника і персоналу в комунікаційному процесу організації

Тема 11. Етика ділових відносин. Теоретико-методологічні засади етики ділових відносин. Основи етики ділових відносин. Ділове спілкування. Взаєморозуміння та конфлікти у спілкуванні. Психологічні виміри конфліктів. Типи і причини конфліктів. Управління конфліктною ситуацією Ділові зустрічі та переговори. Ділові прийоми. Неімперативні та імперативні форми впливу. Сутність неімперативних форм впливу (прохання, пропозиція, переконання, похвала) та імперативних форм впливу (наказ, вимога, заборона). Психологічні прийоми впливу на партнерів по спілкуванню. Сутність психологічних прийомів: прийом «власне ім'я», прийом «дзеркало відносин», прийом «терплячий слухач» та ін. Сприйняття та оцінка партнерів по спілкуванню один одного. Психологічні механізми експектації та емпатії. Психологічна типологія людей.

Тема 12. Організаційно-психологічні основи переговорного процесу. Підготовка концепції та сценарію переговорів. Етапи переговорного процесу. Елементи підготовки до переговорів. Стратегія підготовки й ведення переговорів. Морально-психологічна підготовка членів робочої групи до переговорного процесу. Зміст етапів стратегічної, тактичної і безпосередньої підготовки до переговорного процесу. Організаційна підготовка до переговорного процесу. Зміст етапів підготовки до переговорного процесу. Організація зустрічі делегації ділових партнерів і процесу переговорів. Загальна характеристика «жорстких» переговорів. Організація і ведіння переговорного процесу. Підготовка до «жорстких» переговорів. Стратегії і тактика ведіння «жорстких» переговорів. Як не дати собою маніпулювати при ведінні «жорстких» переговорів. Види психологічних «пасток». Як згладити «жорсткі переговори». Вибір успішної стратегії при «жорстких» переговорах.

Тема 13. Лідерство як груповий процес. Поняття групи. Класифікація груп. Визначення поняття «групи». Основні причини створення груп. Етапи розвитку групи. Класифікація груп за розміром, сферою діяльності, рівнем розвитку, метою існування, ступенем формалізації, періодом функціонування та ін. Поняття про групову динаміку. Елементи групової динаміки. Фази та стадії групової динаміки. Групова поведінка. Сутність та специфіка процесу прийняття групового рішення. Фази групового рішення. Основні методи прийняття групового рішення.

Тема 14. Формування команд і робота в командах. Поняття команди. Стратегія формування команди. Моделі формування команд. Типологія команд. Характеристики етапів формування команд. Ролі в команді. Мотивація. Фасилітація. Тайм менеджмент. Внутрішня комунікація. Професійна й управлінська компетентність керівника команди.

Тема 15. Стратегія управління командою в Стартапі. Стратегія та особливості її етапів. Соціальна- відповідальність. Стартап екосистема. Проблеми – рішення та пошук бізнес ідей. Дизайн мислення. Валідація ідей. Інструменти для управління стартапами.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1.												
КОЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЛІДЕРСТВА ТА SELF МЕНЕДЖМЕНТУ												
<i>ТЕМА 1. Теоретичні аспекти лідерства в управлінні</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 2. Теорії лідерства</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 3. Типологія лідерства</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 4. Лідерство та саморозвиток. Інструменти Self менеджменту і Time менеджменту.</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 5. Формування іміджу лідера. Основи риторики та ефективний публічний виступ.</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 6. Гендерні особливості лідерства.</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 7. Джерела, види та інструменти влади.</i>	8	2	2	-	-	4						
<i>ТЕМА 8. Лідерство в процесі прийняття рішень.</i>	8	2	2	-	-	4						
Разом за змістовою частиною 1	64	16	16	-	-	32	-	-	-	-	-	-
ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 2												
КОМУНІКАЦІЇ, ПАРТНЕРСТВО ТА УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ												
<i>ТЕМА 9. Сутність та форми ділового партнерства. Довіра в колективі як основа ділового партнерства</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 10. Комунікаційний процес в організації та</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-

<i>ефективність управління.</i>												
<i>ТЕМА 11. Етика ділових відносин.</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 12. Організаційно-психологічні основи переговорного процесу..</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 13. Лідерство як груповий процес.</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 14. Формування команд і робота в командах.</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
<i>ТЕМА 15. Стратегія управління командою в Стартані.</i>	8	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовою частиною 2	56	14	14	-	-	28	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	30	30	-	-	60	-	-	-	-	-	-

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>ТЕМА 1. Теоретичні аспекти лідерства в управлінні</i>	2
2	<i>ТЕМА 2. Теорії лідерства</i>	2
3	<i>ТЕМА 3. Типологія лідерства</i>	2
4	<i>ТЕМА 4. Лідерство та саморозвиток. Інструменти Self менеджменту і Time менеджменту.</i>	2
5	<i>ТЕМА 5. Формування іміджу лідера. Основи риторики та ефективний публічний виступ.</i>	2
6	<i>ТЕМА 6. Гендерні особливості лідерства.</i>	2
7	<i>ТЕМА 7. Джерела, види та інструменти влади.</i>	2
8	<i>ТЕМА 8. Лідерство в процесі прийняття рішень.</i>	2
9	<i>ТЕМА 9. Сутність та форми ділового партнерства. Довіра в колективі як основа ділового партнерства</i>	2
10	<i>ТЕМА 10. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління.</i>	2
11	<i>ТЕМА 11. Етика ділових відносин.</i>	2
12	<i>ТЕМА 12. Організаційно-психологічні основи переговорного процесу..</i>	2
13	<i>ТЕМА 13. Лідерство як груповий процес.</i>	2
	<i>ТЕМА 14. Формування команд і робота в командах.</i>	2
	<i>ТЕМА 15. Стратегія управління командою в Стартані.</i>	2
Разом		30

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Теоретичні аспекти лідерства в управлінні	2
2	ТЕМА 2. Теорії лідерства	2
3	ТЕМА 3. Типологія лідерства	2
4	ТЕМА 4. Лідерство та саморозвиток. Інструменти Self менеджменту і Time менеджменту.	2

5	ТЕМА 5. Формування іміджу лідера. Основи риторики та ефективний публічний виступ.	2
6	ТЕМА 6. Гендерні особливості лідерства.	2
7	ТЕМА 7. Джерела, види та інструменти влади.	2
8	ТЕМА 8. Лідерство в процесі прийняття рішень.	2
9	ТЕМА 9. Сутність та форми ділового партнерства. Довіра в колективі як основа ділового партнерства	2
10	ТЕМА 10. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління.	2
11	ТЕМА 11. Етика ділових відносин.	2
12	ТЕМА 12. Організаційно-психологічні основи переговорного процесу..	2
13	ТЕМА 13. Лідерство як груповий процес.	2
	ТЕМА 14. Формування команд і робота в командах.	2
	ТЕМА 15. Стратегія управління командою в Стартапі.	2
Разом		30

7. Теми лабораторних занять

	Не передбачено робочим планом	
--	-------------------------------	--

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Теоретичні аспекти лідерства в управлінні	2
2	ТЕМА 2. Теорії лідерства	2
3	ТЕМА 3. Типологія лідерства	2
4	ТЕМА 4. Лідерство та саморозвиток. Інструменти Self менеджменту і Time менеджменту.	2
5	ТЕМА 5. Формування іміджу лідера. Основи риторики та ефективний публічний виступ.	2
6	ТЕМА 6. Гендерні особливості лідерства.	2
7	ТЕМА 7. Джерела, види та інструменти влади.	2
8	ТЕМА 8. Лідерство в процесі прийняття рішень.	2
9	ТЕМА 9. Сутність та форми ділового партнерства. Довіра в колективі як основа ділового партнерства	2
10	ТЕМА 10. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління.	2
11	ТЕМА 11. Етика ділових відносин.	2
12	ТЕМА 12. Організаційно-психологічні основи переговорного процесу..	2
13	ТЕМА 13. Лідерство як груповий процес.	2
	ТЕМА 14. Формування команд і робота в командах.	2
	ТЕМА 15. Стратегія управління командою в Стартапі.	2
Разом		30

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна та самостійна робота здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського рівня) включає:

- виконання індивідуальних завдань (презентацій; завдань передбачених на практичних заняттях; підготовка, виконання і презентація завдань самостійної (командної) роботи; есе);
- індивідуальні заняття під керівництвом викладача у позанавчальний час

(консультації з питань виконання презентацій, індивідуальних практичних завдань тощо);

- консультації щодо підготовки до практичних занять, підсумкового контролю з дисципліни.

11. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

Словесні методи навчання: пояснення (інформаційно-повідомлювальне, інструктивне-практичне, пояснювальне-спонукальне, система зображально-виражальних засобів (лекція – вступна, тематична, оглядова, підсумкова). Проведення лекційних занять включає: викладення теоретичного матеріалу, оглядові лекції з використанням наочного матеріалу, опорного конспекту, лекції візуалізації з використанням мультимедійних технологій.

Наочні методи навчання: ілюстрування, розповідь-пояснення, демонстрація, індуктивні методи, дедуктивний метод, репродуктивні методи, творчі, проблемно-пошукові методи, словесні, наочні, інтерактивні, практичні, пояснювальне-ілюстративний, частково-пошуковий, дослідницький, інтегровані (універсальні).

Інноваційні методи: наочно-ілюстративний метод, наочно-проблемний, наочно-практичний, наочно-дослідний, кейс-метод або метод ситуаційних вправ тощо

Обробка лекційного матеріалу починається з детального розбору конспекту лекцій. На даному етапі варто розібратися в сутності кожного поняття і положення, домагатися розуміння логічного змісту формулювань. При цьому варто використовувати основну і додаткову літературу, наукові праці, монографії.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: для активізації навчання передбачено застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції-візуалізації, лекція-діалог, лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку, робота в команді, дискусії, мозковий штурм, кейс-метод, презентації, метод проектної роботи.

12. Методи контролю

У процесі навчання здобувачів вищої освіти викладачем реалізується поточний і підсумковий семестровий контроль знань.

Поточний контроль здійснюється після викладання лекційного матеріалу, виконання практичних та самостійних завдань згідно плану і обсягів конкретної теми змістової частини. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти та виконання конкретних робіт.

Підсумковий контроль за змістовою частиною здійснюється у вигляді тестового контролю за ЗЧ 1 і ЗЧ 2 для перевірки рівня опанування матеріалу відповідних розділів курсу.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі екзамену. Підсумкова робота (складається з тестових і теоретичних запитань, та вирішення ситуаційних / практичних завдань).

Методи поточного контролю: усний контроль (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповідь, повідомлення тощо); практичний контроль (перевірка виконання завдань практичних робіт); презентація самостійної роботи.

Усний контроль (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповідь, повідомлення тощо) на практичних заняттях та семінарських заняттях ($15 \text{ тем} \times 1 \text{ бал} = 15 \text{ балів}$).

Критерії оцінювання відповідей:

- повнота і правильність відповіді;
- ступінь усвідомлення та розуміння вивченого;
- повне і правильне викладення (оформлення) відповіді.

Оцінка «5» (відмінно) – від 0,9 до 1 балів – ставиться, коли вивчений матеріал засвоєний у повному обсязі, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня володіє необхідними знаннями і уміннями. Відповіді здобувача демонструють глибоке розуміння матеріалу, правильне застосування знань і умінь, необхідних для відповіді, не містять істотних помилок. Здобувач точно формулює думки і обґрунтовує їх послідовно, логічно викладає матеріал, виявляє вміння ілюструвати теоретичні знання, аналізує, наводить приклади і розв'язує проблемно-практичні ситуації, робить висновки.

Оцінка «4» (добре) – від 0,6 до 0,8 балів – ставиться, коли здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня володіє необхідними знаннями і вміннями (вимоги, що й на оцінку відмінно), проте у засвоєнні навчального матеріалу мають місце незначні прогалини і окремі неточності. Відповіді здобувача виявляють розуміння матеріалу, правильне застосування знань і умінь, необхідних для відповіді, але містять окремі помилки і невеликі неточності. При викладенні матеріалу допускається деяка непослідовність, незначні неточності у формуванні думок.

Оцінка «3» (задовільно) – від 0,3 до 0,5 балів – ставиться, якщо здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня володіє знаннями і уміннями з дисципліни, але вони носять розрізнений характер, знання недостатньо глибокі, а уміння проявляється слабо. У засвоєнні навчального матеріалу мають місце суттєві неточності. Відповіді не глибокі, містять істотні помилки, у тому числі у висновках, аргументація слабка.

Оцінка «2» (незадовільно) – від 0 до 0,2 балів – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня розв'язує завдання без належного теоретичного обґрунтування результатів, рішення має суттєві помилки, зовсім не розв'язує завдання або невірно

Практичний контроль (виконання практичних та теоретичних завдань, розв'язання ситуаційних задач, вправ практичних робіт) ($15 \text{ тем} \times 1 \text{ бал} = 15 \text{ балів}$)

Оцінка «5» (відмінно), від 0,9 до 1 бал ставиться: при виконанні завдань у повному обсязі, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам.

Оцінка «4» (добре), від 0,6 до 0,8 балів ставиться якщо: завдання виконано в повному обсязі і воно не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

Оцінка «3» (задовільно), від 0,3 до 0,5 балів ставиться, якщо практичні завдання виконані не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

Оцінка «2» (незадовільно) – від 0 до 0,2 балів – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня розв'язує завдання без належного теоретичного

обґрунтування результатів, рішення має суттєві помилки, зовсім не розв'язує завдання або невірно.

Презентація самостійної роботи (15 тем × 1 бали = 15 балів)

Оцінка «5» (відмінно), від 0,9 до 1 балів, ставиться, при виконанні завдань самостійної роботи у повному обсязі, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам.

Оцінка «4» (добре), від 0,7 до 0,8 балів ставиться якщо: завдання самостійної роботи виконано в повному обсязі і воно не має помилок, які потребують його переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

Оцінка «3» (задовільно), від 0,5 до 0,6 балів ставиться, якщо завдання самостійної роботи виконані не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

Оцінка «2» (незадовільно) – від 0 до 0,4 бали – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня розв'язує завдання без належного теоретичного обґрунтування результатів, рішення має суттєві помилки, зовсім не розв'язує завдання або невірно.

Презентація есе

Оцінка «5» (відмінно), від 0,9 до 1 балів, ставиться, якщо есе містить особисту точку зору здобувача вищої освіти, суб'єктивну індивідуальну оцінку предмета міркування, має нестандартний (творчий), оригінально висвітлений матеріал. Матеріал викладений у вільному стилі з можливими елементами імпровізації. Оформлення відповідає вимогам.

Оцінка «4» (добре), від 0,7 до 0,8 балів ставиться якщо: есе містить особисту точку зору здобувача вищої освіти, суб'єктивну індивідуальну оцінку предмета міркування, має нестандартний (творчий), оригінально висвітлений матеріал. Матеріал викладений у вільному стилі без елементів імпровізації, та оформлений не за вимогами.

Оцінка «3» (задовільно), від 0,5 до 0,6 балів ставиться, якщо есе містить особисту точку зору здобувача вищої освіти, але матеріал висвітлений в стилі констатування фактів та не містить елементів імпровізації, оформлений за вимогами.

Оцінка «2» (незадовільно) – від 0 до 0,4 бали – якщо есе не містить особистої точки зору здобувача вищої освіти, матеріал висвітлений в стилі констатування фактів та не містить елементів імпровізації, оформлений не за вимогами.

Тестовий контроль за темами змістових частин дисципліни (2 роботи = 15 балів)

8 тем ЗЧ1 (40 тестових одно вибіркового завдань) = 8 балів;

7 теми ЗЧ2 (35 завдань) = 7 балів;

Виконання тестових завдань за змістовими частинами: *тести ЗЧ1 складаються з 40 одновибіркових завдань за правильне виконання яких здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня отримує 8 балів. Одне правильно виконане тестове завдання має вагу в 0,2 бали; тести ЗЧ2 складаються з 35 завдань різної складності (одновибіркових завдань на встановлення логічної послідовності, та завдань відкритої форми) за правильне виконання яких здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня отримує 7 балів. Одне правильно виконане тестове завдання має вагу в 0,2 бали.*

Підсумковий (семестровий) контроль: Форма проведення семестрового контролю письмова, зміст і структура екзаменаційних білетів та критерії оцінювання визначені рішенням кафедри, про що здобувачі інформуються на початку семестру.

Зміст питань комплексу екзаменаційних білетів повністю охоплює робочу навчальну програму дисципліни та забезпечує перевірку всіх знань, навичок і умінь відповідного рівня, що передбачені програмою. Кількість варіантів контрольних завдань (письмового контролю) забезпечує самостійність виконання завдання кожним здобувачем. Екзамени проводяться за білетами, які затверджуються перед екзаменаційною сесією не пізніше як за місяць до її початку.

Перебування здобувача в аудиторії, де проводиться екзамен не перевищує двох академічних годин. Здобувачам не дозволяється користуватись джерелами (підручниками, конспектами, спеціальною літературою). У разі спроби скористатися шпаргалкою чи мобільним зв'язком здобувач усувається з екзамену і йому виставляється незадовільна оцінка.

Екзаменаційний білет містить питання, які за формою і змістом поділяються на три блоки – теоретичний, тестовий і практичний та оцінюються в межах відповідного діапазону залежно від рівня складності питання і значущості відповіді в плані визначення професійної компетентності здобувача.

Якість і повнота відповіді на кожне з питань екзаменаційного білету оцінюється відповідною кількістю балів за шкалою оцінювання згідно прийнятих на кафедрі критеріїв.

Максимальна кількість балів за всіма видами завдань на екзамені дорівнює 40 балів: за теоретичні питання – $2 \times 7,5$ балів = 15 балів; за тести – $2 \times 2,5$ бали = 5 балів; за практичне (ситуаційне) завдання - $2 \times 10 = 20$.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виводиться із суми балів за поточну успішність та за екзамен (максимально 100 балів).

У випадку відсутності здобувача на практичному (семінарському) занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача) та зробити практичні завдання за пропущеною темою, (але не більше половини від загальної кількості занять). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах.

Додаткові бали за участь у заходах неформальної та інформальної освіти за зверненням та при наявності сертифікату, або у наукових конференціях з написанням та опублікуванням тез доповідей за темами дисципліни, здобувач вищої освіти має можливість отримати до 10 балів, які зараховуються до відповідних змістових частин.

Вид роботи	Змістова частина 1	Змістова частина 2	Сума балів
Аудиторна робота (усна перевірка (опитування, практичні роботи тощо)	16	14	30
Презентація самостійної роботи	8	7	15
Письмовий контроль зі змістової частини	8	7	15
Поточна успішність всього	32	28	60
Підсумковий (семестровий) контроль	40		
Всього балів	100		
Неформальна (інформальна) освіта (можливі додаткові бали)	10		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА УМОВИ ЕКЗАМЕНУ

Кожна зі змістових частин оцінюється за шкалою розподілу балів за темами змістових частин.

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (максимальна кількість балів)																	Екзамен	Підсумкова оцінка (max)
Змістова частина 1									Змістова частина 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	ПК ЗЧ 1	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	ПК ЗЧ 2	40	100
3	3	3	3	3	3	3	3	8	3	3	3	3	3	3	3	7		

T1, T2 ... T11 – теми змістових частин, ПК ЗЧ 1... ПК ЗЧ 2 – підсумковий контроль змістовної частини 1 та змістовної частини 2.

Схеми оцінювання ХДАЕУ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

- Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Лідерство в управлінні» (презентації).
- Інструктивно-методичні матеріали до практичних робіт.
- Інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи студентів.

14. Рекомендована література

Основна література	- О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник. Харків, 2017 р. 100 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/31806/1/Romanovskyi_Teoriia_i_praktyka_formuvannia%20lidera_2017.pdf - Сергєєва Т.В., Дорін Фестеу, Гейл Роунтрі. Лідерство і командна робота: Навчальний посібник. Харків: ХНУБА, 2014. 124 с. - Адізес І.К. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. Наш формат-Київ. 2019. 320 с. - Іцхак Адізес. Ідеальний керівник. Чому ним неможливо стати. «Наш формат», Київ., 2017. 310 с. - Нестуля О.О. Основи лідерства: практикум (індивідуальні
---------------------------	---

	практичні та творчі завдання). Вид. 4-е, переробл. та доповн. Полтава: ПУЕТ, 2017. 124 с. 6. Кейт Феррацци. Неформальне лідерство. Як надихати команду та досягати результатів «Клуб сімейного дозвілля», Київ., 2022. 224 с. https://kniga.biz.ua/book-neformalne-liderstvo-ia-k-nadikhati-komandu-ta-dosiagati-rezultativ-0035045.html 7. Деніел Гоулман (2016) Емоційний інтелект. Чому він може значити більше, чим IQ: Argads Msntojums, м. Рига, Латвія. 448 с. 8. Лінда Гілл, Грег Брандо, Емілі Трулав. Командна робота. Як впровадити зміни в компанії, щоб вас підтримали «Наш формат», Київ., 2019. 315 с. Джеймс Дж. Клоусон (2016) Лідерство третього рівня Альпина Паблишер, 2016. 519 с. 9. Книш А.Є. Емоційний інтелект лідера в сфері бізнесу: навчальний посібник. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016 р. 40. 10. Northouse P. G. Leadership: Theory and Practice / Peter G. Northouse – 7th edition: Western Michigan University, 2016. 520 p. 11. Northouse P.G. <i>Leadership: Theory and Practice</i> (9th ed.). Sage Publications, 2022. 12. Гусева І.В. <i>Лідерство і кар'єрний розвиток: навчальний посібник</i>. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 13. Крайсберг А.М. <i>Лідерство: психологія впливу. Навчальний посібник</i>. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 14. Ковальчук А.І. <i>Професійний розвиток лідера: формування управлінських компетентностей</i>. Тернопіль: ТНПУ, 2022. 15. Гоулман Д. <i>Емоційний інтелект у лідерстві</i>. — Харків: Віват, 2020. Роль EQ у формуванні довіри, впливу та мотивації в управлінському середовищі. 16. Петренко О.М. <i>Лідерство в управлінні організацією: сучасний підхід</i>. К.: НАДУ при Президентові України, 2021. 17. Михаліцька Н. Я., Яцик М. Р. <i>Лідерство та комунікації в організації: навчальний посібник</i>. — Львів: ЛьвДУВС, 2024. — 512 с. https://surl.li/jdbyom 18. Луканг В. <i>Seeds of Leadership: Nurturing the Leader Within</i>. — Kindle Edition, 2024.
Додаткова література	1. Осадчук І.В., Кириченко Н.В., Боліла С.Ю. Корпоративна культура як чинник формування та розвитку залежності від влади. Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління». Т. 31(70) №2. С. 7-13 2. Yurii Kyrylov, Natalia Kyrychenko, Tatyana Stukan and Hanna Zhosan, Formation of Enterprise Management Strategies and Entrepreneurship Training, International Journal of Management, 11 (6), 2020, pp. 793-800. 3. Осадчук І.В., Боліла С.Ю., Кириченко Н.В. Поведінкові аспекти в процесі управління агроформуваннями. <i>Соціально-економічні проблеми і держава</i>. 2019. Вип. 1 (20). С. 97-106. 4. Жосан Г.В., Кириченко Н.В. Визначення місця формальних організацій в теорії бірюзових організацій. <i>Вчені записки</i>

Університету «КРОК» №2 (54), 2019. С. 17-31

5. Осадчук І.В., Кириченко Н.В., Боліла С.Ю. Соціально відповідальні практики співпраці суб'єктів господарювання, місцевої влади та громад. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 155–159

6. Жосан Г.В., Кириченко Н.В. Дослідження методів управління підприємством в умовах пандемії COVID-19. *Науковий журнал «Науковий погляд: економіка та управління»*. Випуск №2 (68), 2020. С. 125-128.

7. Капліна А. І., Кириченко Н. В. Крос-культурні аспекти управління персоналом. *Ефективна економіка*. 2020. № 10.

8. Zolkover, A., kaplinaa., Loboda, O., Kyrychenko, N., & Chopko, N. Features of the Influence of Human Capital on Economic Development: The Case of Ukraine. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, №8(3), 2021. 425-437 <https://doi.org/10.15549/jeecar.v8i3.763> (категорія Scopus, Web of Science)

9. Серєда Н.В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступі: навчальний посібник. К.: ДП «НВЦ» Пріоритети», 2016. 40 с.

10. Романовський О.Г. Бізнес-лідерство і когнітивні якості: навчальний посібник. К.: ДП «НВЦ» Пріоритети», 2016. 40 с.

11. Капліна А. І., Кириченко Н. В. Крос-культурні аспекти управління персоналом. *Ефективна економіка*. 2020. № 10.

12. Осадчук І.В., Боліла С.Ю., Кириченко Н.В. Мотивування працівників вітчизняних агроформувань. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка: Науковий журнал*. Вип. 1. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 131-138

13. Жосан Г.В., Кириченко Н.В. Напрями вдосконалення мотивації трудової діяльності на підприємстві. *Інтелект ХХІ*. Випуск 2/2021. С. 33-37.

14. Кириченко Н.В., Алещенко Л.О. Теоретичні основи лідерства, сутність та значення компетентнісного підходу в управлінні. *Ефективна економіка*. 2023. №6 DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.46>

Репозитарій

ХДАЕУ:

<https://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8399>

15. Кириченко Н.В., Алещенко Л.О. Характерні риси, складові та методи оцінювання лідерських компетенцій управлінського персоналу аграрного підприємства. *Агросвіт*. 2023. №12. С. 48-56 DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.12.48> *Репозитарій*

ХДАЕУ: <https://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8396>

16. Кириченко Н.В., Алещенко Л.О. Управління соціально-етичним маркетингом в умовах воєнного та повоєнного періодів. *Інвестиції: практика та досвід*. № 3. (2024): С. 87-91. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.86>,

<https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2936/2972>

Репозитарій ХДАЕУ:

	https://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/9150 17. Кириченко Н., Алещенко Л. (2024) Digital-маркетинг: актуальні тенденції, вектори розвитку та сучасні стратегії просування online-бізнесу. <i>Development Service Industry Management</i>, (1), 8–15. https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5(1) Репозитарій ХДАЕУ: http://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/9602 18. Лобода, О., & Кириченко, Н. Основні характеристики та аналіз сучасних методів організації IT- проектів. <i>Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка</i>, (20), 249-257. https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.30 Репозитарій ХДАЕУ: http://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/10137 19. Лобода О.М., Кириченко Н.В. Вплив цифрової економіки на ринок праці в сучасних умовах. <i>Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка</i>, (22), С. 63-70 http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/575/542 20. Belbin M. <i>Team Roles at Work</i> (3rd edition). Routledge, 2022. Одна з найвпливовіших моделей командного лідерства. 21. Kotter J.P. <i>Leading Change</i>. Harvard Business Review Press, перевидання 2021. Практичні моделі управління змінами, стратегічне бачення лідера. 22. Maxwell J.C. <i>The 21 Irrefutable Laws of Leadership</i>. HarperCollins, оновлене видання 2022. Приклади з бізнесу, лідерства в освіті, громадському управлінні. 23. Harvard Business Review. <i>HBR's 10 Must Reads on Leadership</i> (2020 edition). Harvard Business Review Press, 2020.
Інформаційні ресурси	1. Студентський портал URL: https://stud.com.ua 2. Он-лайн підручники URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z811.html 3. Підручники он-лайн URL: http://osvita.ua 4. Навчальні матеріали он-лайн URL: https://pidruchniki.com 5. Деніел Гоулмен. Why aren't we more compassion? (Чому ми недостатньо співчутливі?). URL:http://www.ted.com/talks/daniel_goleman_on_compassion 6. TedTalk Шеріл Сендберг: «Чому серед лідерів так мало жінок?» . URL: https://www.ted.com/talks/sheryl_sandberg_why_we_have_too_few_women_leaders 7. TedTalk Тім Урбан: «У середині мозку майстра прокрастинації» https://www.ted.com/talks/tim_urban_inside_the_mind_of_a_master_procrastinator?language=uk 8. Harvard business review https://hbr.org/topic/subject/leadership 9. Prometheus: Лідерство та командна робота https://prometheus.org.ua/